

СӨӨЛГҮ БЕШ ЧЫЛДАРНЫҢ ДУРГУЗУНДА КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ ХӨГЖҮЛДЕЗИНИҢ ТҮННӨЛДӨРҮ БОЛГАШ

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ПРОДУКТУЛАРЫН БҮДҮРЕРИН УЛАМ ЫҘАЙ КӨВҮДЕДИРИНИҢ СОРУЛГАЛАРЫ

Эш Н. С. Хрущевтун илеткелиниң талазы-биле СЭКП ТК-ның Пленумунуң 1958 чылдың декабрь 19-та хүлээп алган доктаалы

(Уланчызы)

Нияттинин мал ажылын хөгжүдөр дугайы

Нияттинин мал ажылын хөгжүдөзүндө четкестер СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунга илеретинген болгаш шынчыл шүтүмүчүлөгө таварышкан. Көдөө ажыл-агыйнын өг амьдыралчы чутула адыры үр үеде сандаргай байдалга турар келген, ол чорук чуртка сүттүн, саржагы, өттүн болгаш мал ажылынн өске-даа продуктуларынын шынчыл чедипшес чорунга чедирген. Болжолдарына болгаш совхозтарынын ниятинин мал ажылын хөгжүдөрүндө үш чыл пданын ажыдап кылдыр болгаш боттандырыр деп 1949 чылда кылдынган ордаямышкынар чөгүр түпкөлдөрү бербоон, чүтө дөргө, мал ажылын бөдүреринин, мал чөмөриин бөдүрерин бөдүреринин, мал калжарларын тударынын болгаш колхозчуларнын материалдык сонугура-дын бедидеринин үдөзүн айтырылганы шийиреттинмейв артып калган турган.

Мал ажылынн хөгжүдөрүндө четкестер СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунга илереткен, СЭКП ТК-ның сентябрь болгаш январь Пленумнары мал ажылынн продуктуларынын бөдүрерин бөдүреринин соругулазын бүтү көдөө ажыл-агыйнын, хамыттың мурунунда тараа ажыл-агыйнын бөдүреринин соругулазын өскө сыйрып холбоштырынын берген. Кур черлерин шийгөткөнгө болгаш тараа бөдүрерин көвүдөткөн болза, малдын баш санын өстүреринин болгаш малдын продуктулуун бедидеринин чутула чутул болган.

Өскө-биле калды мал ажылын бөдүреринин, хамыттын мурунунда өң чөм суурун көвүдөдөрүнн талазы-биле өске-даа сонгараттынмас кемчелеринин партия ажыдап кылган болгаш боттандырган. Ол кемчелеринин иштинде кууруура бөдүрерин көвүдөткөн өвөз черин ээлеп турар. Бир өвөс 1953 чылда чүтлө 32 миллион тонна силосту сактан болза, 1958 чылда көдөө колхозтар болгаш совхозтар 148 миллион тонна силосту, өң иштинде кууруура силосту — 108 миллион тонна силосту.

Мал ажылынн продуктуларынын бөдүрерин бөдүреринин болгаш мал ажылынн ниятинин ажыл-агыйнын соругулазын адыры кылдыр хуудурунунга колхозчуларнын материалдык сонугурадаларын бедидеринин талазы-биле кемчелеринин партия болгаш чакы ажыдап кылган болгаш боттандырган. Партия организациялары мал ажылынн ажылче чүс-чүс мүд көмүштерин болгаш комсомолчуларын чоруткан, фермаларын зоотехник кадрлар-биле болгаш көдөө ажыл-агыйнын өске-даа тускай эртемнигерин-биле быжылган. Фермаларын угаттыр каттыштырынын талазы-биле мал колхозтарга болгаш совхозтарга чоруттунган, мал калжарларын тудуушуну улам калжарган, фермаларда өң хөй күш үнөр ажыдарнын механизасташкынын боттанып турар.

Партиянын төлөвлөөн кемчелерин боттандырганын түнөлиде СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун соонда эртен чылдар иштинде мал ажылынн үр үеде хоюлашкыны ажыл тиелеттинген болгаш өң продуктулуу көдөө, мал ажылынн продуктуларынын бөдүрүшүнүн болгаш бедиделерин элөөн өскөн. Ол болза, чонун мал ажылынн продуктулары-биле, а чинк улетурун чүк-өт-биле хандыра-рын экижер артып берген. Ком эът денгизинге өт бөдүрери 1953 чыл-биле денгизге 1958 чылда 2,1 миллион тонна, сүт — 21,3 миллион тонна, дүк — 86 муң тонна, чуургалар — 7,4 миллион борбак көвүдөн. 1960 чылда колхозтар инкертенин сүт сактаанын 1700 килограмм сүт чөдир бедидер болгаш сүтүн күрүне бедиделерин 1,8 катан көвүдөдөр деп ТК-ның январь (1955 ч.) Пленумунун сактап соругулазын 1957 чылда-ла ажыр күөстөткөн, тодарайлаарга алды чылдын орунунга үш чыл иштинде күөстөткөн. Ам Совет Эвилелин сүт болгаш саржа бөдүреринин нияти кемчелеринин талазы-биле делетгейде бири черде үнеск, база дүк бөдүреринин талазы-биле ийги черин ээлеп турар.

1953 чыл-биле денгизге 1958 чылда мыйыстыг болза малдын баш саны 24 хуу, өң иштинде инкертенин — 28 хуу өскөн, хаванарнын баш саны 41 хуу база хойларнын — 29 хуу көвүдөн. Эртенге өң иштинде мал ажылынн хөгжүдөзүндө характерлик оонагай чутул болза, ниятинин мал ажылынн өвүдөн чуртка нияти өгүдөдөн элөөн мурдун берген болур. 1958 чылда нияти бедиделерге колхозтарнын болгаш совхозтарнын бот-деннин эът талазы-биле 84 хуу, сүт талазы-биле — 89 хуу, чуургалар талазы-биле — 57 хуу база дүк талазы-биле — 90 хуу болган. Иччылгаш мал ажылынн продуктулары-биле күрүнен хандыра-рына шийтирилг күш болза, ам колхозтар болгаш совхозтар апарганар. Ол болза чүтлө көдөө ажыл-агыйнын өвөс, харын коммунисттик тургузушкунун бүтү хөрсөни кайгамчыктыг тилделелеринин бирөөн болур.

Ниятинин мал ажылын бөдүрүлгөниге үдөзөлөөш, мурунчу колхозтарнын болгаш совхозтарнын инициатива-зы-биле чонун киж бөрүзүне оонаштыр мал ажылынн продуктуларынын бөдүрерин талазы-биле Американын Каттышка Штаттары чөккү чылдар иштинде чөдөр дөш калбаа шийчөөшкө чуртта өгөлөөн.

Мал ажылынн хөгжүдөзүндө сөөгү чылдар иштинде чөдөр адынын улуг чөдөршөкүндө-биле мал чамкык об-ластар болгаш районнар оларга бар аргаларын четче ажы-лавааннар деп СЭКП ТК-ның Пленуму санан тур.

Бир өвөс Украин ССР-де Винница, Херсон, Киев, Черновика болгаш Львов областтарнын колхозтары болгаш совхозтары дөрт чыл иштинде (1953 — 1957 чылдары) өң бөдүрери 1,7—2 база өвө-даа хөй катан көвүдөткөн болза, Жи-томир областтын колхозтарына болгаш совхозтарына өң иштинде өң бөдүрери чүтлө 7 хуу, Луган обласка—10 хуу, Стаино обласка—23 хуу, Полтава обласка—25 хуу өскөн.

Брянск крайинин, Воронеж, Саратов, Омск, Смоленск, Курган, Белгород, Киров, Свердловск, Горький областтарын, Чуваш, Марий болгаш Удмурт АССР-леринин база Россия Фе-дерациянын өске-даа чамкык областтарынын болгаш авто-номунт республикаларынын колхозтары болгаш совхозтары өң бөдүрерин 4 чылдын дургузунда 1,4—1,7 катан көвү-деткен. Өң-биле чергелештир Алтай крайинин колхозтары болгаш совхозтары 1953 чыл-биле денгизге 1957 чылда өң бөдүрерин чүтлө 2 хуу, Ставрополь болгаш Краснодар крайларына, Калинин, Новгород, Тюмень, Астрахань облас-тарнын колхозтары болгаш совхозтары — 4—11 хуу көвү-деткен. Ростов обласка колхозтарга болгаш совхозтарга өң бөдүрери чүтлө 5 хуу көвүдөн, а обласка ниятинин-биле өң бөдүрери харын-лаа 11 хуу өвөзөөн.

Чамкык областтарга, чикжээ, Псков, Новосибирск, Пенза болгаш өске-даа областтарга мал ажыл-агыйларнын бүтү кате-горияларынын айы-биле өң бөдүрери ниятинин-биле көвүдөн болза-даа колхозтарда болгаш совхозтарда эътин ам-даа өвөштин бөдүрүн турар. Казах, Кыргыз, Грузия, Азербай-жан болгаш Армян ССР-лери, Дагестан АССР-ге, Хабаровск крайга, Пермь, Кострома болгаш Ярославль областтарга кол-хозтарга болгаш совхозтарга өң иштинде өң бөдүрери харын-лаа өвөзөөн. Бистин чуртта көдөө ажыл-агый про-дуктуларынын кол бөдүрүчүлөрү болза, колхозтар болгаш совхозтар болуп турарын болгаш оларнын бөдүрүлгөнинин денгизинде көдөө ажыл-агый продуктулары-биле чүртүт

ландыраы хамааржыр дөзөрүн ол республикаларынн болгаш областтарынн удуруччулары ожаваайы эртирил туралар.

Сүт бөдүрерин көвүдөдөрүнне курлавырларын шын чөп ажылаарын Украин ССР-нин колхозтары болгаш совхоз-тары көртүскөннөр, оларга эртен беш чыл иштинде сүттүн нияти продуктулазы 2,7 катан, Беларусь ССР-ге—3,3 катан, Молдав ССР-ге—4 катан өскөн. Курск, Рязань, Орёл, Воро-неж, Липецк, Киров, Калуга, Белгород, Тамбов, Брянск, Горький, Тула областтарын, Удмурт, Сонгу-Осетия, Марий, Чуваш, Кабардин-Балкар болгаш Татар автономунт респу-бликаларынн колхозтары болгаш совхозтары ол үенде иш-тинде сүттүн нияти продуктулазы 2,8 — 3 болган өвө-даа хөй катан көвүдөткөннөр. Көдөө ажыл-агыйнын 100 тек-тар ажылаадыр черлеринге оонаштыр сүт бөдүреринге эң өң түнөөдөрүн Москва область чөдөр алган, ол облас-тын колхозтарына болгаш совхозтарына 1958 чылда 100 гектар чөргө оонаштыр 308 центнер, Ленинград—249 база Калининград—242 центнер сүтү алган. Өң-биле чергелештир дыка хөй колхозтарда болгаш совхозтарда мал-дын сүтүрү продукттулуун бедидеринин курлавырлары ам-даа кошмак ажылааттын турар болган 100 гектар чөргө оонаштыр сүт бөдүрери чөдөрчө чөк хөвөөр артып турар.

СЭКП ТК-ның Пленумунун доктаалары болза:

1965 чылга чөдөр эът бөдүрерин ком эът денгизин-биле 16 миллион тоннадан эвөөсө, сүтү — 100—105 миллион тоннага, дүкү — 548 муң тонна хиреге база чуур-галары — 37 миллион борбак чөдөр төлөөсө, ам болур чөдөр чылда мал ажылынн талазы-биле кол соруга болза, малдын бүтү чүвүннеринин болгаш күштүн баш санын шынчыл көвүдөдери база мал ажылынн продуктуларын улам ийги бедидери болур деп санаар.

Амгы үеде өң чутула болгаш сонгараттынмас херек бол-за, колхозтарга болгаш совхозтарга ниятинин мал ажылын-нын дүргөдөткөн хөгжүдөзүндө үдөзөлөөш, өң бөдүрерин бүтү талазын көвүдөдери болур.

Бо соругулазын, илаангы чөдөр чылдын баштайгы чылдарында чүдөдери харын ажылын болгаш күш ажылын үргө-гө хөгжүдөрүнүн күсели-биле чоруттунар учураг. Да-раазында чылдарда ийек эдын болгаш хөй эдын хөй бүдүр-рер төлөөсө, хөй санын хаван эдын болгаш күш эдын алыр үеде колхозтар болгаш совхозтар мыйыстыг беда мал-дык болгаш хойларнын баш санын элөөн көвүдөдөр шыдаар-лар.

Бөдүн болгаш чинк өртөктөгү туудуларга база күш-ажылынн хөй өвөс чарыдадары-биле бөдүн чыл дургузунда күш эдын дески бөдүреринге дагаа оолдарын доруктуларын болгаш семиртирар, өдүртерин, индикаларын болгаш кастанын массанын-биле доруктуруп өстүррин калбаа-биле өңтөдөр дөргө херек. Улуг хоорайларын болгаш улетуру те-терин дөргөдөр улуг-улуг күш фабрикаларын болгаш колхозтарга база совхозтарга күш ажылынн специализат-тынган фермаларын организастар. РСФСР-нин төп болгаш сонгу-барнын оонадарынын районларына, Белоруссияга, Прибалтикага, Сибирге, Муруу Уралга, Сонгу Казахстанга, Иркени Чөөн чүккө болгаш сүт хөвөөдөдери хөй өске-даа районнарга сүтга эштир күштары өстүрүн көвүдөдөрүнө өңө кичөөнгө салза чөгүр.

Казах ССР-ге, Сонгу Кавказга, Поволжьега, Сибирге, Иракы Чөөн чүккө болгаш хөвө оонадарынын улуг делген-ери бар өске-даа районнарга дүргө өвүдөчө өштир мал ажылын бүтү талазын хөгжүдөр эржек чутула.

Колхозтарга болгаш совхозтарга өң бөдүрерин көвүдө-дөрүн чутула чүтүл болза, малды олардын семиртирин калбаа кемчелерге ортайлаштырып, хаванарнын чыгыс катан оолашкыларын алдыра, а ол ишкан мыйыстыг беда малдын чаш таун колхозчулардан сактып алдыр болгаш күрүнеге дүжаары-биле ону чөдөр өстүрүн доруктулары бол-ган турар учураг. Дыка хөй колхозтар болгаш совхозтар багай денгиздегиде болгаш бөдү денгизин малды күрүнеге сактып турар шын өвөс практиканы сонсакыр херек. Денгиз-деги багай малды дүжаар турар чорукту күрүнеге болгаш колхозтарга улуг көрөалды таварыштырып, чуртта өң курлавырларын өвөзөдөрүнне чөдөр турар шыдакыр ар-гажок ажыл-агыйны өвөс чорутуун илереттиррин ден көрө чөгүр. Эът бөдүрерин көвүдөдөрүнн бүтү-ле немелде курлавырларын ажылаар, илаангы чингир, спирт кылдыр болгаш өске-даа заводтар чанынга колхозтар аразынын ө-мирликте пунтуларын тургузушкан, аш-чөк улетурунун бөдүрүдөдөрүнн артыкчыларынын мыйыстыг беда малдын семиртилгезин калбаа-биле организастар, бөрө тоодай ажылын улам улуг кемчөөдөр-биле хөгжүдөр.

Эът бөдүрерин көвүдөдери бири черинге учур-дуза-лык болуп турар болгаш областтарын, районларын, колхоз-тарын болгаш совхозтарын чөдөршөкүндө хамыттын мурунунда мал ажылынн өң чутула продуктулуун бөдүреринин денгизин-биле үнөлөп көрө чөгүр деп СЭКП ТК-ның Пленуму санап тур.

Амгы байдалдарга сүт бөдүрерин көвүдөдөрүнне инкерт-ниң баш санынын өвүдөзүн шийтириг учур-дузадык болуп турар. Иччылган колхозтарга болгаш совхозтарга мал ажылынн хөгжүдөрүнн кол көртүтү болза, 100 гектар чөргө оонаштыр малдын, илаангы инкертин хөй турары болур учураг. Өң-биле калды сүтүр малдын продуктулуун улам ийги бедидеринге болгаш сүтү өстү хууун бедидерине кичөөнгө ийишкөдөй болбөс.

Урелде хөрсөн экижерин, уксалаг малдын санын кө-вүдөдери, бедиде продукттул үрелиг малдарын тарып боо-задылгага калбаа-биле ажылаары эржек чутула.

Ам болур чөдөр чылда дүк, колдуунда харын болгаш чар-тык харын дүк, паракуду хураган кештери, дашкар болгаш ишкөөр дүктүг тон кылдыр алгылар бөдүрери, а ол ишкан чурттун хөй-хөй районларында эъттин кол хөвөри болуп турар хөй эдын бөдүрери элөөн көвүдөн турар учураг. Ам-даа биче шийгөткөнгө улуг мөдөдөр оонаштыр бар черлерге, илаангы Казахстанга, Кыргызга болгаш Ортааки Азиянын өске-даа республикаларына, Сибирини, Муруу Уралдын, Сонгу Кавказтын, Поволжьедин районларына бо соруга-биле хөй ажылын бүтү талазын хөгжүдөр эржек чутула.

Мал ажылын улам ийги хөгжүдөрүнн хөрсөндө ший-тирилг чүтү болза, мал чөмөриин суурун быжылгаары, хамыттын мурунунда кууруура бөдүрерин көвүдөдери болур. Ам дыка хөй колхозтар болгаш совхозтар кууруура өстүреринин агротехниказын шийгөдөп алганар. Улуг мөдөдөге куурууразын бедиде дүжүдү алдырынн талазы-биле мөн-өттөнгөн дүжүдүлганы барымдалааш, чер-черин партия, совет болгаш көдөө ажыл-агый органы, колхозтар болгаш совхозтар бир гектардан куурууразын 500—600 цент-нер ногаан массаны (унар болгаш борбактар), а ол ишкан өл-шын чөдөрчө чөк районнарда 300 центнер хиревн алдыр дөш денгизди калбартыр эржек чутула, ол бол-за мал чөмөри бүтүн чөдөр турар арганы бүтү колхозтар-га болгаш совхозтарга бөр. Куурууразын бедиде дүжүтүрүн өстүрөй-биле чергелештир чүртүн ангы-ангы зонамын

нын бызагай чүдөлөрүн барымдалаш мал чөмөриге херек-лөргө картфельди, чигир свеклазын, багчи культура-ларын колхозтарга болгаш совхозтарга бөдүрерин элөөн көвүдөдөр, элевэр, люцерна, вики-суда холумаан, люпин болгаш белок-биле байлак өске-даа культуралар тарыгаларын калбартыр, а ол ишкан бөдөлтү болгаш минералдык чөмөриин үлетпур бөдүрүлгөни организастар херек. Сиг-ген кезер черлерин болгаш оларарын экижер талазы-биле, а ол ишкан хөй чылдыг оларарын тургузар талазы-биле Литва, Латвия, Эстон, Беларусь ССР-лерин, Москва болгаш Ленинград областтарынн ажылынн дүжүдүлгөни кал-баа-биле непертесе чөгүр.

Мал ажылын улам ийги хөгжүдери, эът, сүт болгаш мал ажылынн өске-даа продуктуларын бөдүрерин көвүдөдери тараа ажылын бөдүреринден болгаш контроль чургайлаар-биле көртүгү турары ишкан, чөдөр чылдын төнтүлүге чөдөр 85—90 миллион тонна концентраттыг чөмөри мал ажылынн хергелелеринге тускайлап берген турарында дыка улуг кемчөөдүг хамааржыр.

Совхозтар ажылын экижер дугайы

Совхозтарын быжылгаар болгаш хөгжүдөр талазы-биле эртен беш чылдын дургузунда улуг ажыл кылдынганын СЭКП ТК-ның Пленуму денгизеп тур. Ол үенде иштинде, колдуунда-ла кур черлерде дыка хөй чач совхозтарын тур-гускан болгаш бар совхозтарын калбартылган. Совхозтар-нын кол фондурлары 1953 чылга денгизге 1958 чылда 2,3 катан өскөн. Көдөө ажыл-агый продуктуларынын бөдүр-еринге болгаш күрүнеге дүжаарына совхозтарнын бөт-денни-ин дыка улгатын: 1953 чылда совхозтар чүтлө 225 ми-лион муң тараа дүжааган турган болза, 1958 чылда олар күрүнеге 1 миллиард 371 миллион муң тараан дүжааган-нар. Совхозтарнын мал ажылынн хөгжүдөзүндө бөтүтү өскөртөлөр база болгулаан. Бир өвөс совхозтар 1953 чыл-да күрүнеге 1 миллион 855 муң тонна сүт дүжааган турган болза, 1958 чылда олар 4 миллион 900 муң тоннаын, эйти ол-ла үеде хамаарыштыр 637 муң тоннаын болгаш 1 мил-лион 240 муң тоннаын, дүктү 33 муң тоннаын болгаш 89,7 муң тоннаын дүжааганар.

Өң-биле калды элөөн хөй совхозтар ам-даа багай ажыл-дап, тараа, эът, сүт болгаш көдөө ажыл-агыйнын өске-даа продуктуларын бөдүрер талазы-биле бүтү аргаларын ажыл-давайып, мал чөмө культураларын денгиз чөдөр дүжүдүн ап туралар. Элөөн хөй совхозтарда көдөө ажыл-агый про-дуктуларынын, илаангы мал ажылынн продуктуларынын бөт-үнеси бар бөрүлү артын тургузүлөшкан. Кур черле-рин чач совхозтарында мал ажылын оожук хөгжүп турар.

Тараа, эът, сүт болгаш көдөө ажыл-агыйнын өске-даа продуктуларын бөдүрерин улам ийги шийгөдөр, фермалар, а ол ишкан хоорайларын, үлетпур тепперин картофель болгаш ногаалар-биле хандырар талазы-биле совхозтарнын мурунунда чача-чач соругуларын 1959 — 1965 чылдарынн контроль чургайларында сактып турар.

Совхозтарынн ажылын улам-на бедиде денгизге бөдүрүлгө-н турар кылдыр бүтү эржек чутула кемчелерин алдырн өвөдөдөшкөн республикаларынн компартияларынн ТК-лары-на, партиянын крайонларына, обкомларына болгаш районларына, өвөдөдөшкөн республикаларынн Министр-лер Чөвүдөдөрүнө, крайкүсөөмнарга, облүкүсөөмнарга болгаш райкүсөөмнарга СЭКП ТК-ның Пленуму хүлөөдөр тур. Совхозтар ажылдакчыларынн кичөөнгө ийишкөдөй мурунунда бүтү көдөө ажыл-агый культуларынын дүжү-түн бедидеринге, фермаларда малдын баш санын өстүрерин-че болгаш мал ажылынн продукттул чөргү бедидеринге, материалдык кураавырларын болгаш ашма-хөргөниин өң-ө-дө дамгыч чарыдап турган, күш-ажылынн бөдүрүчүлүн бедидеринге болгаш продукциянын бөт-үнесин чингедеринче мөнөзери эржек чутула.

Совхозтарда план бөдүрүгө көрдүнгөн бөдүрүлгө туудула-рын, культура-амырал багчыларын болгаш чурттаага багчыларын өң чөккү чылдарда дөдөр, хөй күш херек-лөткөр, илаангы тараа аргылар болгаш курдагы амьдал-дын механизастарын боттандыра, совхозтар бүтү көдөө ажыл-агый амьдалын чорударына доктаамал кадрларын болгаш дүжүт алаан алышыкын чөдөрчөк совхоз рай-онларында амьдалыннын, албай-хаакчыларын болгаш сту-денттерин чорутпа болдулары-биле амьдалыннын болгаш албай-хаакчыларынн амьдал байдалдарын экижер дөш сонгараттынмас кемчелерин ап чорударын кур бол-

Совет Эвилелинин социалист көдөө ажыл-агыйн, бир өвөс оларын шын чөп ажылаар болза, эът, сүт, саржа бол-гаш мал ажылынн өске-даа продуктуларынын бөдүрер тала-зы-биле контроль чургайлар-биле телевидетинин турар ооналдалар чүтлө күөстөткөр өвөс, харын кемчөө-лаа база шак үе-даа талазы-биле элөөн ажыр күөстөткөнгө турар шак ийиги курлавырларын болгаш аргаларын болуп турар. Чонун киж бөрүзүне оонаштыр өң болгаш мал ажылын-нын өске-даа продуктуларын бөдүрерин талазы-биле АКШ-ты кмска хууссада чөдөр дөш шийгөшкөни кал-бартап хураакчыл икжилерин инициативаны партия ор-ганизациялары бүтү кемчелер-биле мактап дөдөрчө херек. Калкан ол шийгөшкөни бүтү колхозтар болгаш совхозтар киргедө, а партия организациялары ону шын удурунда планын ооналдалар элөөн ажыр күөстөткөнгө болгаш оң-биле чонун киж бөрүзүне оонаштыр мал ажылынн про-дукциянын бөдүреринин талазы-биле Американын Катты-шкан Штаттарын чөдөр деп бистин көдөө ажыл-агыйнын мурунчу кижилеринин кыйгырын боттантап турар.

Совхозтар ажылын экижер дугайы

Совхозтарын быжылгаар болгаш хөгжүдөр талазы-биле эртен беш чылдын дургузунда улуг ажыл кылдынганын СЭКП ТК-ның Пленуму денгизеп тур. Ол үенде иштинде, колдуунда-ла кур черлерде дыка хөй чач совхозтарын тур-гускан болгаш бар совхозтарын калбартылган. Совхозтар-нын кол фондурлары 1953 чылга денгизге 1958 чылда 2,3 катан өскөн. Көдөө ажыл-агый продуктуларынын бөдүр-еринге болгаш күрүнеге дүжаарына совхозтарнын бөт-денни-ин дыка улгатын: 1953 чылда совхозтар чүтлө 225 ми-лион муң тараа дүжааган турган болза, 1958 чылда олар күрүнеге 1 миллиард 371 миллион муң тараан дүжааган-нар. Совхозтарнын мал ажылынн хөгжүдөзүндө бөтүтү өскөртөлөр база болгулаан. Бир өвөс совхозтар 1953 чыл-да күрүнеге 1 миллион 855 муң тонна сүт дүжааган турган болза, 1958 чылда олар 4 миллион 900 муң тоннаын, эйти ол-ла үеде хамаарыштыр 637 муң тоннаын болгаш 1 мил-лион 240 муң тоннаын, дүктү 33 муң тоннаын болгаш 89,7 муң тоннаын дүжааганар.

Өң-биле калды элөөн хөй совхозтар ам-даа багай ажыл-дап, тараа, эът, сүт болгаш көдөө ажыл-агыйнын өске-даа продуктуларын бөдүрер талазы-биле бүтү аргаларын ажыл-давайып, мал чөмө культураларын денгиз чөдөр дүжүдүн ап туралар. Элөөн хөй совхозтарда көдөө ажыл-агый про-дуктуларынын, илаангы мал ажылынн продуктуларынын бөт-үнеси бар бөрүлү артын тургузүлөшкан. Кур черле-рин чач совхозтарында мал ажылын оожук хөгжүп турар.

Тараа, эът, сүт болгаш көдөө ажыл-агыйнын өске-даа продуктуларын бөдүрерин улам ийги шийгөдөр, фермалар, а ол ишкан хоорайларын, үлетпур тепперин картофель болгаш ногаалар-биле хандырар талазы-биле совхозтарнын мурунунда чача-чач соругуларын 1959 — 1965 чылдарынн контроль чургайларында сактып турар.

Совхозтарынн ажылын улам-на бедиде денгизге бөдүрүлгө-н турар кылдыр бүтү эржек чутула кемчелерин алдырн өвөдөдөшкөн республикаларынн компартияларынн ТК-лары-на, партиянын крайонларына, обкомларына болгаш районларына, өвөдөдөшкөн республикаларынн Министр-лер Чөвүдөдөрүнө, крайкүсөөмнарга, облүкүсөөмнарга болгаш райкүсөөмнарга СЭКП ТК-ның Пленуму хүлөөдөр тур. Совхозтар ажылдакчыларынн кичөөнгө ийишкөдөй мурунунда бүтү көдөө ажыл-агый культуларынын дүжү-түн бедидеринге, фермаларда малдын баш санын өстүрерин-че болгаш мал ажылынн продукттул чөргү бедидеринге, материалдык кураавырларын болгаш ашма-хөргөниин өң-ө-дө дамгыч чарыдап турган, күш-ажылынн бөдүрүчүлүн бедидеринге болгаш продукциянын бөт-үнесин чингедеринче мөнөзери эржек чутула.

Совхозтарда план бөдүрүгө көрдүнгөн бөдүрүлгө туудула-рын, культура-амырал багчыларын болгаш чурттаага багчыларын өң чөккү чылдарда дөдөр, хөй күш херек-лөткөр, илаангы тараа аргылар болгаш курдагы амьдал-дын механизастарын боттандыра, совхозтар бүтү көдөө ажыл-агый амьдалын чорударына доктаамал кадрларын болгаш дүжүт алаан алышыкын чөдөрчөк совхоз рай-онларында амьдалыннын, албай-хаакчыларын болгаш сту-денттерин чорутпа болдулары-биле амьдалыннын болгаш албай-хаакчыларынн амьдал байдалдарын экижер дөш сонгараттынмас кемчелерин ап чорударын кур бол-

Совет Эвилелинин социалист көдөө ажыл-агыйн, бир өвөс оларын шын чөп ажылаар болза, эът, сүт, саржа бол-гаш мал ажылынн өске-даа продуктуларынын бөдүрер тала-зы-биле контроль чургайлар-биле телевидетинин турар ооналдалар чүтлө күөстөткөр өвөс, харын кемчөө-лаа база шак үе-даа талазы-биле элөөн ажыр күөстөткөнгө турар шак ийиги курлавырларын болгаш аргаларын болуп турар. Чонун киж бөрүзүне оонаштыр өң болгаш мал ажылын-нын өске-даа продуктуларын бөдүрерин талазы-биле АКШ-ты кмска хууссада чөдөр дөш шийгөшкөни кал-бартап хураакчыл икжилерин инициативаны партия ор-ганизациялары бүтү кемчелер-биле мактап дөдөрчө херек. Калкан ол шийгөшкөни бүтү колхозтар болгаш совхозтар киргедө, а партия организациялары ону шын удурунда планын ооналдалар элөөн ажыр күөстөтк

